

סוגיות בהפקת תערוכה בחלל מוזיאלי

נושא העבודה

העבודה תבחן את הקשר שבין האתיקה לאסתטיקה של המוצג, תוך ניסיון לחשוף חלק מהמנגנונים הסמויים העומדים בבסיס עיצוב תצוגת האובייקטים המיוצגים. בחינה זאת תתבצע בשני אפיקים: (1) זיהוי וניתוח האילוצים והנהלים עליהם נשענת הפקת תערוכה במוזיאון ישראל בכלל, ובמחלקה לעיצוב ולאדריכלות בפרט. אילוצים אלה עשויים לכלול נהלים ביטחוניים, בטיחותיים, לוגיסטיים, אידאולוגיים ו/או קונספטואליים, (2) בחינת הפריטים והתוצרים המופיעים בתערוכה בתוך ההקשר החברתי, ומערכת הערכים והאמונות שלאורם נוצרו.

רקע תאורטי

העבודה מתחקה אחרי סוגיות מתחום הייצוג, ובמסגרת זו מבקשת לבחון את קביעתו של לודוויג ויטגנשטיין ש"אתיקה ואסתטיקה אחד הם" (תרגום חופשי של הכותב; ויטגנשטיין 1922\1999). התייחסותו של ויטגנשטיין נתפסת כאן כביטוי ליחסי הגומלין המתקיימים בין האתיקה והאסתטיקה, ולא דווקא כטיעון המתייחס לזהות האונטולוגית בין שני המושגים (סטנגל 2004).

שאלת המחקר

מה ניתן ללמוד מנוהלי הפקת תערוכה בחלל המוזיאלי של המחלקה לעיצוב ולאדריכלות במוזיאון ישראל על יחסי הגומלין המתקיימים בין המימד האתי והמימד האסתטי של המוצגים הכלולים בתערוכה?

מתודולוגיה

על מנת להבין כיצד מכריעים האחראים על הפקת תערוכה אלו פריטים יכללו בה, ואלו ינופו, תנקוט העבודה בשתי שיטות עבודה עיקריות: (1) ניתוח טקסטואלי של ספרות ראשונית ומשנית, ו-(2) ניתוח אסתטי של התערוכות עצמן באמצעות שיטות פנומנולוגיות לניתוח חווית המבקר/משתמש.

ממצאים ראשוניים

במשך ההתמחות אי אפשר היה להתעלם מהאתיקה שמלווה את הפקת התערוכות במוזיאון, ומההעדפה הניתנת לתדמית הייצוגית של המוזיאון עצמו. לדוגמא, התהליך הביורוקרטי של התקבלותי להתמחות במוזיאון היה כרוך בסירבול שנבע משיקולים ביטחוניים. בנוסף, עובדי הניקיון, שהנם בעלי ותק של 14 שנה ומעלה, רשאים לבצע את עבודתם בחללי התצוגה של המוזיאון ולהוציא חומרי ניקוי מחדרי השירות, אך ורק בפיקוח אנשי הביטחון ובלייווי אישי של מאבטח.

ברמה האסתטית, בתערוכות עבודותיו של המעצב הגרפי דן ריזינגר, מוצגים בחלל רחב ממדים רק חלק קטן מעבודותיו הכלולים באוסף המוזיאון. מנקודת המבט שלי כמבקר בתערוכה של ריזינגר, עולות מספר שאלות: מדוע ניתנה עדיפות לניפוי מוצגים רבים לטובת שמירה על חללים ריקים בין פריט לפריט? האם השיקולים נובעים מתפיסת מרחבית כוללת? האם המוצגים עצמם נתפסים כבעלי משמעויות 'מקודשות'? האם ניכרת כאן השפעה של מגמה עולמית בעיצוב תערוכות? בהמשך אשווה את התערוכה של ריזינגר לתערוכה אחרת שהשתתפתי בהפקתה המציגה מצבור פריטים אקלקטיים תחת התמה המרכזית "עיצוב".